

Serie nouă Anul XXIII
Nr. 3 (259) 2025

Scrisul Românesc

Revistă de cultură fondată la Craiova, în 1927, serie nouă, din ianuarie 2003
Publicată de Scrisul Românesc Fundația-Editura, recunoscută CNCS

Marcel Iancu, *Trei femei în Malta*

Poezie

Andrei Codrescu
Dan Duțescu
Carmen Firan
Elena Ștefoi

Eseu

Oana Băluică
Andrada-Maria Boerescu
Dumitru Drinceanu
Emanuel D. Florescu
Rodica Grigore
Adriana Iliescu
Dan Ionescu
Cleopatra Lorințiu
Ion Parhon
Rodica Păvălan
Mircea Pospai
Emilian Ștefărtă

Proză

Anca Mizumschi
Adrian Sângeorzan

Constantin Cubleşan - <i>Eminescu - de la Ipotești la Blaj</i>	p. 4
Mihai Ene - <i>Reflecții istorice și politice</i>	p. 5
Ioan Lascu - <i>Minoritari majori și majoritari minori</i>	p. 6
Adrian Cioroianu - <i>„Nicolae Ceaușescu a fost popular - dar nu charismatic</i>	p. 8
Gabriela Păsărin - <i>Îndrăgostire de dragoste</i>	p. 10
Dumitru Radu Popa - <i>„The New Yorker” la centenar</i>	p. 11

Florea
FIRAN

Adriana Babeți

Eseistă, prozatoare, traducătoare, Adriana Babeți face parte dintre intelectualii erudiți cu preocupări complexe în cercetarea și analiza fenomenului literar românesc și sincronizarea lui în plan european. Scrierile sale laborioase abordează teme de mare interes, începând cu Dimitrie Cantemir, primul spirit enciclopedic din literatura noastră, până la unele studii consacrate crizelor de identitate ce definesc fizionomia culturală a spațiului Europei Centrale sau amplele volume cu subiecte din literatura universală, *Dandysmul. O istorie* și *Amazoanele. O poveste*.

Născută la 12 noiembrie 1949 în Oradea, Adriana Babeți este fiica lui Alexandru Simlovici (șef de cadre la Institutul Politehnic Timișoara) și a Mariei Simlovici (născută Jude), educatoare. Clasele primare, gimnaziale și liceale le face în orașul natal, după care urmează Facultatea de Filologie, Secția română-franceză a Universității din Timișoara (1967-1972). La absolvire devine redactor la revista timișoreană „Orizont”, apoi din 1989 secretar general de redacție. În anii

studentiei frecventează cercul de poetică de la universitatea timișoreană, condus de Livius Ciocârlie, Ilie Gyurcsik și Crișu Dascălu, unde mai veneau și Șerban Foartă sau Marcel Corniș Pop. Împreună cu Cornel Ungureanu coordonează antologiile *Europa Centrală. Nevroze, dileme, utopii* (1997), *Europa Centrală. Memorie, paradis, apocalipsă* (1998) și Centrul de Studii Comparate Central-Europene *A Treia Europă*, axat pe afirmarea identității regionale a spațiului posthabsburgic și activ editorial până la jumătatea anilor 2000.

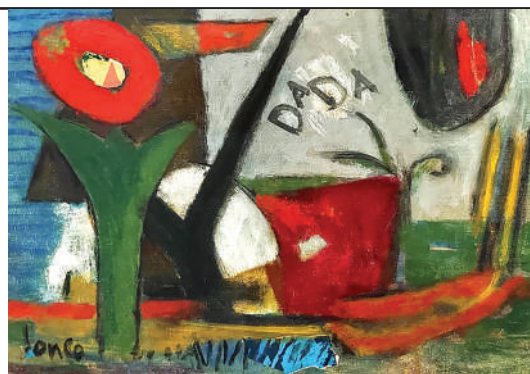
Debutează cu proză în revista „Amfiteatru” (1969), editorial cu *Femeia în roșu*, roman scris în colaborare cu Mircea Nedelciu și Mircea Mihăieș (1990, Premiul Uniunii Scriitorilor pentru proză). Colaborează la numeroase reviste precum „Viața Românească”, „România literară”, „Echinox”, „Familia”, „Dialog”, „Agora”, „Curentul”, „Meridian”, „Observator cultural”, „Dilemateca”, „Suplimentul de cultură” (unde susține rubricile „Ars conquinaria” și „Secretul Adrianei”) ș.a.

Continuare în p. 2

Ziua Națională
„Constantin Brâncuși”

p. 23

Marcel Iancu - *Peisaj Dada*

Sumar

- Florea Firan**, *Adriana Babeți* / pp. 1-3, 4
Constantin Cubleșan, *Eminescu – de la Ipotești la Blaj* / p. 4
Mihai Ene, *Reflecții istorice și politice despre un secol ca o hârtie de turnesol* / p. 5
Elena Ștefoi, *Poem: Trebuie să mă bucur* / p. 5
Ioan Lascu, *Minoritari majori și majoritari minori* / p. 6
Oana Băluică, *Infatigabila voință a lui Susan Sontag* / p. 7
Andrei Codrescu, *Poem: 11-12 februarie 2025* / p. 7
Adrian Cioroianu, *Nicolae Ceaușescu a fost popular – dar nu charismatic* / p. 8
Gabriela Păsărin, *Îndrăgostire de dragoste* / p. 9
Emanuel D. Florescu, *Omul între rațiune și credință* / p. 10
Dumitru Radu Popa, „*The New Yorker*” la centenar / pp. 11, 12
Anca Mizumschi, *Votatul din frică* / p. 12
Dan Ionescu, *Analiză minuțioasă vs. pasiune interpretativă* / p. 13
Carmen Firan, *Poeme: Clementă; Cine sunt* / p. 13
Adrian Sângeorzan, *O altă lume* / p. 14
Dumitru Drincianu, *Eco friendly* / p. 15
Cleopatra Lorințiu, *Prietenie și melancolie* / p. 16
Red., *Cărți primite la redacție* / p. 16
Rodica Păvălan, *O team de mare actualitate: Literatura, Artele și Inteligența Artificială* / p. 17
Andrada-Maria Boerescu, *Când cotidianul devine magic... sau cel puțin interesant* / p. 18
Dan Duțescu, *Poem: Femeia* / p. 18
Adriana Iliescu, *Aspecte istorice în definirea poeziei* / p. 19
Rodica Grigore, *Războaie și iubiri* / p. 20
Mircea Pospai, *Noaptea dintre două lumi* / p. 21
Ion Parhon, *O frumoasă nebunie* / p. 22
Fl. Florescu, *Ziua Națională „Constantin Brâncuși”* / p. 23
Red., *Okeanos: Poezia* / p. 23
Emilian Ștefăruț, *Geneza craioveană a avangardei europene. Brâncuși și Avangarda din România* / p. 24

Abonamente

Scrisul Românesc

Abonați-vă la Revista „Scrisul Românesc” și veți avea un prieten apropiat. Abonamentele se fac prin rețeaua proprie și Poșta Română, se pot achita la sediul revistei sau în contul: RO 03BRDE170SV21564261700, Agenția Mihai Viteazul, Craiova.
 Costul unui abonament anual cu taxele incluse este de 150 lei. Pentru abonații din străinătate este de 155 \$ sau de 140 €. Informații primiți la tel.: 0722.75.39.22; Fax: 0251.413.763 sau la adresa de email: scrisulromanesc@yahoo.com

Continuare din p. 1

Florea FIRAN

Adriana Babeți

A publicat până în 1975 (când s-a căsătorit cu criticul de artă Coriolan Babeți) sub numele Adriana Simlovici și Adriana Brădeanu sau cu pseudonimul Iosana Pantea. Și-a păstrat numele Babeți și după divorț. Din 1990 devine cadru didactic și predă literatura comparată la Universitatea de Vest din Timișoara, devenind profesor titular în 2004. În 1996 își susține doctoratul în litere cu o teză intitulată *Dimitrie Cantemir. Text și intertext. Strategii de lectură*. În 2002 este profesor invitat la Universitatea Jagiellonă din Cracovia, iar în 2006 la Universitatea Paris IV – Sorbonne. Îngrijește și traduce împreună cu Delia Șepetean-Vasiliu, antologiile: *Pentru o teorie a textului. Antologie Tel Quel. 1960-1971*, publicată în 1981 și Roland Barthes, *Romanul scriiturii*, în 1987. Traduce antologia Barbey d'Aureville. *Dandysmul* (1995).

Romanul *Femeia în roșu* trebuia să apară în 1988, dar cenzura a întârziat publicarea având ca pretext titlul și comentariul Monicăi Lovinescu la Europa Liberă, care denunța intenția Securității de a confisca manuscrisul și interdicția publicării lui. Romanul *Femeia în roșu* este o scriere oarecum insolită în literatura noastră. Trei autori, personalități distincte, fiecare cu temperamentul și orgoliile lui, au reușit o experiență „unică” de comunicare, de scris și de viață, într-o bună colaborare, cu prietenie și înțelegere. Mircea Nedelciu era recunoscut ca „Șefu”, astfel denumit și în roman, el era prozatorul prin excelență, Mircea Mihăieș și Adriana Babeți – după propriile mărturisiri – erau doar „critici care cochetau cu proza”, deși fiecare scrisese înainte proză.

Contribuția Adrianei Babeți constă în partea „filosofiei” cărții, în descrierea spațiului bănățean și cel american până la specificul local, precum și reconstituirea istorică și documentară de atmosferă a periferiei Europei Centrale. Ea întregeste profilul Anei Sage-Cumpănaș, femeia „în roșu” care l-a divulgat pe iubitul său, generalul John Dillinger, ucis în fața cinematografului „Biograph” din Chicago. Romanul prezintă povestea „romantață” a Anei Cumpănaș din Comloș care, după o viață picarească, în care traversează două continente, se întoarce să moară în Banatul natal, la Timișoara.

Cei trei autori au reușit în 17 zile să scrie un roman „detectivistic și senzațional”, de mari dimensiuni, (454 pagini) deschizând „o nouă epocă literară în proza românească”. Mircea Cărtărescu, în prefață la ediția a treia a romanului, sublinia: „Cei trei autori vor scrie, prin urmare, nu, din start, un roman senzațional, ci, dedublare specifică a postmodernismului, un roman despre (romanul) senzațional, care să fie, în același timp – uzând de toate procedeele parodiei, pastişei, restaurației butaforice –, un roman chiar senzațional”.

Romanul a fost citit în manuscris și de americanul Martin Adams Mooreville, venit în România cu o bursă Fulbright cu mulți ani în urmă, revenind în decembrie 1989 mai mult din curiozitate să vadă „ce se mai întâmplă în acest paradis al stalinismului”. Profesorul român cu care legase o strânsă prietenie îi dă manuscrisul romanului *Femeia în roșu* pe care acesta îl citește cu mult interes și despre care scrie în „The New York Literary Journal” (nr. 29/1990), reluat în postfața ediției a treia a romanului din 2008: „Aveam în fața mea o mostră tipică de roman european. Dezinhibat, erudit, de o deschidere spre politic care l-ar fi făcut să pălească de invidie pe Kundera și cu o amplitudine a viziunii ce dovedea o bună frecvență a liniei Musil-Broch-Thomas Mann, romanul celor trei români va fi o surpriză editorială de proporții. Într-o Europă contorsionată politic, autorii *Femeii* →

Scrisul Românesc

Revistă de cultură

Fondată la Craiova, în 1927, de către criticul D. TOMESCU. Serie nouă, din 2003, întemeiată de FLOREA FIRAN

Editată de:
 Fundația – Revista
 Scrisul Românesc

ISSN 1583-9125

Revistă înregistrată la OSIM
 cu nr. 86155 din 11.04.2007

Membră A.R.I.E.L.

Redacția

Director:
 Florea FIRAN

Colegiul redacțional:

Adrian CIOROIANU
 Andrei CODRESCU
 Eugen NEGRICI
 Gheorghe PĂUN
 Dumitru Radu POPA
 Lucian Bernd SĂULEANU
 Monica SPIRIDON
 Emilian ȘTEFĂRUȚĂ

Redactori:

Mihai ENE
 Mihai FIRICĂ
 Emanuel D. FLORESCU
 Ion PARHON
 Lucian-Florin ROGNEANU

Redactori asociați:

Florentina ANGHEL
 Dan IONESCU
 Gabriela PĂSĂRIN

Corectură:

Claudia MILOICOVICI

Tehnoredactare:

Georgiana OPRESCU

Arhivă online:

Alexandru OPRESCU

Redacția și Administrația:

Craiova, Str. C-tin Brâncuși, nr. 24
 Tel./Fax: 0722753922; 0251/413.763
 E-mail: scrisulromanesc@yahoo.com
 Web: www.revistascrisulromanesc.ro
 Cont: RO03BRDE170SV21564261700
 BRDE Agenția Mihai Viteazul, Craiova

Abonamentele se pot face la sediul redacției: Str. Constantin Brâncuși, nr. 24, Craiova, județul Dolj sau scrisulromanesc@yahoo.com

Responsabilitatea opiniilor exprimate aparține integral autorilor. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Tiparul: Tipografia PRINTEX
 Craiova, str. Electroputere, nr. 21,
 tel. 0251 580431

→ în roșu fac politică fără să le pese de politică și scriu un roman al puterii cu un deplin dispreț față de putere. Dizarmoniile savant controlate, barocul parodic și ironia de o rafinată subtilitate probează articularea culturală de certă miză a romanului”. Romanul a fost ecranizat în 1996-1997 de Mircea Veroiu, iar în 1998 dramatizat de Cătălina Buzoianu și jucat pe scena Teatrului Național din Timișoara. În 2000 a fost inclus în manualul de Limba și literatura română pentru clasa a X-a (Ediția Humanitas).

Bătăliile pierdute. Dimitrie Cantemir – *Strategii de lectură* (1998, Premiul Uniunii Scriitorilor pentru critică și istorie literară), studiu academic, la origine teză de doctorat, analizează, printr-o grilă metodologică modernă de teoria textului și estetica receptării, un autor premodern cu profil enciclopedic și deschidere europeană. În demersul său, autoarea se arată interesată de fenomenul modern și premodern în plan teoretic, dar mai ales în cel literar. Analizele de text vizează în primul rând romanul alegoric *Istoria ieroglifică* și lucrarea fundamentală *Divanul sau Gâlceava înțeleptului cu lumea sau Giudețul sufletului cu trupul* și consideră că „cele mai «literare» produse cantemiriene sunt fenomene unice de intertextualitate, de strategii ale scriiturii/lecturii, rezultat al unor interferențe dinamice de text literar (antic, medieval, renescentist, baroc, luminist), dar antrenând deopotrivă text și context filosofic, religios, istoric”. „Bătăliile” trimit, deopotrivă, la cele pierdute pe câmpul de luptă de prințul moldovean și la exegezele interpretative ale operei sale postmoderne pentru o evaluare obiectivă și a construirii un profil cât mai complet. Prin analize complexe autoarea încearcă să releve valoarea literară a operei lui Cantemir față de eșecurile politice și militare, în care sens își concentrează „strategiile”. Trebuie observat și modul fenomenului receptării lui Dimitrie Cantemir în cultura română, unde dificultățile au fost în primul rând de volumul impresionant al „biografiei Cantemir”, peste 2000 de titluri, cu referiri la diferitele modele de lectură anterioare. Analizându-i opera autoarea concluzionează: „Am regăsit astfel în personalitatea și opera sa aproape toate formele explicite și implicite ale unei epoci de criză, într-o triplă ipostaziere: spirituală, intelectuală și estetică. Dimitrie Cantemir devenea, peste veacuri, «contemporanul nostru», scriitor cătuși de puțin «vechi», ci, dimpotrivă, de o noutate și activitate cu adevărat excepționale.”

Matei Călinescu consemna: „Cred că avem de-a face cu o lucrare de excepție, cu un studiu al operei lui Cantemir, care va face dată. Metodologic, folosind conceptul de intertextualitate elaborat de Julia Kristeva și distincțiile stabilite de Gérard Genette în cartea sa despre textualitate și transtextualitate, Adriana Babeți ia în discuție, cu o siguranță și competență indiscutabile, diferitele modele de lectură care au fost propuse, cu mai multă sau mai puțină claritate, de cercetătorii anteriori ai operei lui Cantemir.”

Tot în 1998 Adriana Babeți finalizează și publică volumul *Dilemele Europei Centrale*, prin care valorifică de fapt un curs universitar ținut sub titlul *Introducere în geografia*

literară a Europei Centrale în care include trei studii ample privind crizele de identitate ce definesc fizionomia culturală a acestui spațiu precum și relația dintre istorie și subiectivitatea unor mari scriitori central-europeni din sec. al XX-lea având ca suport numeroase romane central-europene. Autoarea vede într-o formă personală criza de identitate și susține că „acolo unde unii percep criza ca dezastru absolut și se dau de ceasul morții, văcărindu-se și isterizându-se în public, alții (printre care mă strecur și eu) întrezăresc în criză mai degrabă ceva firesc, explicabil, care nu duce neapărat doar la dezordinea, dereglarea, blocarea și dezintegrarea unui sistem (asta ar fi criza în sens «clasic»), ci are și beneficii: o criză ne oferă și cel mai bun prilej să analizăm acel sistem atins de extenuare. Criza e ca un semnal de alarmă care ne scoate din inerție și devine astfel o incredibilă sursă de energie regeneratoare și de creativitate.”

Arahne și pânza (2002) este un volum de eseuri despre Ronald Barthes, Marcel Proust, Gilles Deleuze sau Petru Creția. În secțiunea „K” sunt comentați Franz Kafka, Danilo Kiš, György Konrád, glose despre corporalitate, textualitatea speculară ș.a.

Dandysmul. O istorie (2004, Premiul Uniunii Scriitorilor pentru critică și istorie literară și Premiul Asociației Române de Literatură Generală și Comparată), lucrare amplă, unică în felul ei în bibliografia românească, la care autoarea a pornit de la un studiu-prefață la antologia *Dandysmul* din textele lui Barbey d' Aurevilly publicată în 1995. De teoretizarea dandysmului s-au preocupat numeroși exegeți, de la Théophile Gautier la Oscar Wilde, de la Virginia Woolf la Camus, Sartre, Roland Barthes sau Roger Kempf. Conceptul de dandysm în accepția mai largă este de o mare diversitate, pe care Adriana Babeți o dă într-o ordonare alfabetică: „abstracție vie, angelism, aristocrație, ceremonial, doctrină, estetică, etică, experiență, fenomen istoric, figură de stil, manieră, mit, spiritualitate, stil, utopie, vocație etc.”

În capitolul *Dandylan. Scurtă istorie*, pornește de la formele de dandysm începând cu sec. al XI-lea și modul cum sunt definite în timp. Paul Morand susține că „dandy-i sunt acea fracțiune a tinerei burghezii care trăiește cu nostalgia aristocrației, refuzând să se supună normelor etice și regulilor burgheziei cuceritoare din sec. al XIX-lea”. Pentru Baudelaire, dandysmul este „ultima zvâcnire de eroism în vremuri de decadentă”. Ca fenomen, dandysmul apare în Anglia, dar și în Franța, teoretizat de Barbey d' Aurevilly. Anglia și Franța rămân spațiul ideal, deși el se extinde în toată Europa și până în America de Nord. În literatura noastră autoarea rezervă un spațiu considerabil manifestărilor culturale de acest tip, începând cu tinerii bonjuriști de la 1848 la decadentii mai vechi sau mai noi – Al. Macedonski, Mișu Văcărescu-Claymoor, Mateiu I. Caragiale, Radu Albală, Alex. Leo Șerban ș.a.

O perioadă Adriana Babeți simte nevoia unei relaxări în scris și se concentrează pe strângerea eseurilor publicate în „Suplimentul de cultură” din Iași la rubrica „Ars conquinaria”,

în volumul *Ultimul suflău la Paris. 69 de rețete culinare* (2006), cu un Cuvânt înainte de Silviu Lupescu, care încadrează cartea în domeniul „mentalităților”. După o lectură întinsă, din care nu uită *Dicționarul de artă culinară* al lui Dumas, autoarea dă o carte scrisă cu umor, cu „pastile” savuroase și „sățioase minții deopotrivă”. *Pofta-n cui!*, prima tabletă ce deschide volumul explică sensul rubricii „Ars conquinaria”, adică „arta culinară” și amintește *De re conquinaria* de Marcus Gavius Apicius (din vremea împăratului Tiberiu, anul 25 î. Hr.), cea mai veche carte de bucate, cu o istorie „lungă și încălcată”. Încheie tableta cu episodul din 1770 când la Timișoara contele Cristofor Nitzky, împreună cu amicul său Brettschneider adus de la Vârșeț, vreme de două săptămâni, zi și noapte au pregătit și mâncat 67 de rețete din *Ars conquinaria* lui Apicius. Este prima „îmbucare” contra-cronometru din lume a rețetelor vechi de 2000 de ani.

Cu următoarele două volume, Adriana Babeți se întoarce la proză sub genericul „Prozac”, folosit ca un „leac antidepresiv”, dar și ca „un joc de-a proza”. Volumul de „ego-grafii” *101 pastile pentru bucurie* (2009), strânge textele publicate în perioada 2006-2009 în „Suplimentul de cultură” cu titlul fals tele-novelistic, *Secretul Adrianei*, dar și în revistele „Secolul 20”, „Dilemateca” sau în unele volume antologice colective (*Cartea cu bunici, Cum era? Cam așa... Tovatășe de drum*).

Volumul *Prozac 2. 90 de pastile împotriva tristeții* (2014) reunește textele publicate în „Suplimentul de cultură” între aprilie 2009 și decembrie 2011 la rubricile *Secretul Adrianei* și *Prozac*. Cele două volume au fost bine primite de critica literară și de către cititori, prea puțini considerându-le „cărți de vacanță”.

După volumul despre „bărbați efeminizați”, Adriana Babeți vine cu o carte despre femeile „bărbătizate sau virilizate”, femeile războinice – *Amazoanele. O poveste* (2013, Premiul Uniunii Scriitorilor pentru critică și istorie literară), volum masiv de peste 700 pagini, rod al unei perioade întinse de cercetare pe un fond impresionant de documentare, pe texte inedite sau puțin cunoscute. Acum nu mai lucrează cu date istorice, ci cu imaginația, numind cartea „o poveste” în care relevă istoria mitologică și culturală a amazoanelor din Antichitate până în contemporaneitate, cum au fost reprezentate de scriitori și artiști în epopei, poeme, tragedii, romane, picturi, sculpturi, filme, benzi desenate ori jocuri pe calculator.

Constantin
CUBLEȘAN

Eminescu – de la Ipotești la Blaj

Întregul an 1865 profesorul Aron Pumnul, bolnav, n-a mai trecut pe la școală. A stat în casă în compania discipolului său, Mihai Eminovici, cu care, fără îndoială, a purtat discuții despre creația literară, intuind în acesta un poet, așa încât l-a îndemnat să trimită din creațiile sale, pe care le vor fi comentat, desigur, împreună, la revista „Familia”, condusă de Iosif Vulcan, căutând astfel a-l introduce în mediul și în atmosfera intelectuală ardelenescă.

Sfârșitul inevitabil al profesorului și revoluționarului pașoptist Aron Pumnul s-a produs la 24 ianuarie 1866 (acesta fiind în vârstă de 47 de ani), în chip de necrolog, elevii liceului au alcătuit o plachetă cu poezii închinată ilustrului dispărut: *Lăcrămioarele învățăcelor gimnaziști*, în care Mihai Eminovici avea două poezii, ceea ce a însemnat, la drept vorbind, debutul său literar. În același an, în numărul din 25 februarie/9 martie (1866), apare în

Frontispiciul revistei „Familia”, martie 1866

„Familia” poezia *De-aș avea*, sub semnătura Mihai Eminescu, nume pe care directorul publicației i l-a dat tânărului adolescent, de numai 16 ani, care îl va adopta și va semna astfel toată viața.

Rămas *singur* în Cernăuți, Mihai decide să părăsească orașul și implicit liceul, întorcându-se la Ipotești. Petru Rezuș, în *Romanul copilăriei poetului* (1990), evocă astfel momentul: „Poarta de la ograda gospodăriei lui Gheorghe Eminovici era larg deschisă. Onisim intră cu sania și se opri lângă pridvor. Din casă ieși, în grabă, Gheorghe Eminovici și soția lui, Raluca. Amândoi rămăseseră uimiți.

– Ce-i cu voi? a întrebat Gheorghe Eminovici.

Onisim s-a înviorat la această întrebare răstită: și-a scos căciula și a spus câteva vorbe pregătite. Știa și el, după cum a dovedit, câte ceva despre rânduiala celor doi școlari.

– Venim cu sănătate, coane Gheorghieș, tocmai de la Siret. Eu sunt ciobanul Onisim și slujesc la Vasile Botezat pe care-l cunoști. Mai an-vară a cumpărat de la dumneata vreo douăzeci de oi de cele bune de sămânță, pentru care-ți mulțumește. Iar pe acești doi băieți nu s-a îndurat să-i lase de izbeliște la o vreme de iarnă. Puteau îngheța pe drum ori îi putea mânca lupul!

Raluca a sărit, liniștindu-și soțul.

– Lasă-i, Gheorghieș, să intre în casă la căldură și-apoi vom vedea ce-i cu ei! Văd că Mihăiță a venit cu un prieten.

Băieții s-au coborât din sanie și au sărutat mâinile lui Gheorghe și ale Ralucăi. Stăpânul a dat porunci lui moș Crețu:

– Grijește de cai, moșule, că au făcut drum lung! Bine că nu i-a prins vremea cea rea! Dumneata, Onisime, vină cu noi, ca să mai stăm de vorbă!

Tropăind și scuturându-se de fân, călătorii au intrat în odaia cea încălzită, dezbrăcându-se de cojoace. Mihai le-a scos în tindă și le-a așezat în cuier. Onisim și-a netezit mustața, iar Dumitru aștepta în picioare, neliniștit. Mihăiță

a venit cu cărțile lui și i-a întins lui Gheorghe Eminovici *Lăcrămioarele învățăcelor gimnaziști* și a spus cu glasul în lacrimi:

– Tată, profesorul Aron Pumnul a murit și eu n-am mai avut pentru ce rămâne în Cernăuți!

Lacrimile reținute în ultimele zile au început să curgă pe obraji palizi ai lui Mihai. Dumitru Șcurei a pornit și el să plângă cu suspine. Văzându-i plângând cu amar pe acești copii, care abia dădeau piept cu viața, i s-au umezit mai întâi ochii Ralucăi, apoi și ai lui Gheorghe. De pe scăunașul ei, unde se juca cu păpușa, a început a plânge și Aglăița, sora mai mică a lui Mihai.”

Casa părintească din Ipotești

Rămâne la Ipotești, în casa părinților, până în primăvara anului 1866 când se hotărăște a porni, perpedes apostolorum, spre Blaj, unde spera să-și poată încheia situația școlară. Nu spune nimănui despre intenția sa de a părăsi locurile natale și fără prea multe merinde, cu îmbrăcăminte sumară și încălțăminte de iarnă, se așterne drumului. Unul lung, anevoios, găsind pe aici pe acolo locuri de mas pentru câte o noapte-două. Toată această călătorie a rămas ca și necunoscută, numeroși cercetători încercând să refacă traseul parcurs de poet până la Blaj. ■

Continuare din p. 3

Întrebările de la care pornește cercetătoarea – „Ce sunt amazoanele? Au existat ele cu adevărat?” din *Onomasticon*, capitolul *Atac* sunt de fapt incursiuni în etimologie, dar și în textele istoricilor greci din Antichitate. Mitul amazoanelor devine un pretext în desfășurarea „bătăliilor”, cum sunt numite capitolele principale ale volumului: *Atac*, *Incursiune*, *Contraatac*, *Încercuire*, *Asalt*, *Paradă*, *Retragere*.

Trebuie remarcate, dintre atâtea, paginile despre „amazoanele decadenților” sau capitolul *Parada*, în care portretizează amazoane celebre precum Pentesilea, Camila, Velleda, Clorinda, Jana d'Arc, Madeleine de Maupin, Orlando, Albertina etc.

Cercetează imaginea amazoanelor în cultura română, care este „târzie și destul de firavă estetic”. Amazoanele apar pentru prima dată în *Hronicul vechimei romano-moldo-vlahilor* a lui D. Cantemir, în romanul *Manoil* al lui Bolintineanu, apoi în perioada interbelică la

avangardiști precum Sașa Pană sau în poeme de Ion Barbu (*Dionisiacă*), la Arghezi în ciclul *1907* (portretul moșierului), Hortensia Papadat-Bengescu (eroina Ada Razu) sau Floarea Codrilor, femeia-haiduc, personajul de inspirație folclorică al lui Panait Istrati.

Dandysmul. O istorie și Amazoanele. O poveste rămân studiile fundamentale ale Adrianei Babeți scrise cu erudiție, pasiune și farmec.

Dicționarul romanului central-european din secolul XX (2022) este cea mai recentă lucrare inițiată și coordonată de Adriana Babeți în demersul colectiv de cercetare a literaturii Europei Centrale. Ideea i-a venit în urmă cu 30 de ani, după ce o parte din țările ieșite din comunism începuseră să fie numite „Europa Centrală”, nu „Europa de Est”. După ce mai mult de cinci ani a lucrat pe cont propriu, împreună cu Cornel Ungureanu și un grup de cercetători, foști studenți și doctoranzi, proiectul a ajuns până la urmă la 79 de membri care au selectat 256 de romane scrise de 197

autori în 14 limbi prin care literatura este pusă într-un context istoric și geografic comun din sec. XX. Lista romanelor selectate include titluri și nume celebre, scriitori distinși cu Premiul Nobel, dar și altele mai puțin cunoscute, romane interzise, cenzurate, clandestine, „de sertar”, amânate, neterminate, postume. Dicționarul începe cu *A fost odată o Europă Centrală*, de Miklós Mészöly, și se încheie cu *Zona sinistru*? A lui Adám Bodor.

Adriana Babeți este o figură aparte în literatura română de azi, de o seriozitate culturală impresionantă, personalitate complexă, de largă respirație, conectată la marile valori europene pe care le transcende în spațiul natal cu bună măsură. Este deopotrivă cercetătoare și creatoare, constructor minuțios și analist aplicat, scrie în tăcere și modestie, și se bucură de aprecierea fără rezerve și admirația colectivității intelectuale românești impunându-se prin opera sa solidă, lipsită de zgomot și emfază, cum puțini scriitori au reușit. ■

Mihai
ENE

Reflecții istorice și politice despre un secol ca o hârtie de turnesol

Este de-a dreptul angoasant să scrii zilele acestea, când SUA a renunțat la orice sprijin acordat Ucrainei, despre o carte cu titlul *Noul Război Mondial al vechilor orgolii (în care vom cădea cu toții prizonieri)*. Nici măcar subtitlul nu este deloc liniștitor: *Fișe de istorie și geopolitică despre păci și războaie, dictatură și democrație, Rusia și Iran, fosta Iugoslavie sau viitorul apropiat*. Deși nu se referă la stricta actualitate, cartea istoricului și profesorului Adrian Cioroianu, apărută anul trecut la Editura Curtea Veche, adună în paginile sale o serie de articole publicate în ultimul deceniu în diverse reviste, precum *Dilema veche*, *Historia* sau pe blogul personal de pe platforma *Adevărul*, dar și câteva texte prezentate la diverse conferințe.

Împărțit în trei capitole asimetrice, volumul de față ne poartă prin istoria autohtonă a secolului XX, de la regii României la Nicolae Ceaușescu, trecând prin momentele de cotitură ale războaielor și dictatura antonesciană, cu tensiunile dintre comuniștii și legionarii interbelici și rolul jucat de evrei în perioada cea mai neagră a istoriei române moderne, apoi diverse reflecții în marginea unor spații și a unor probleme contemporane, de la Iran la Rusia, de la Iugoslavia la „mugurii *Roexit*-ului de mâine” și, în final, câteva texte încadrabile, despre limba română, *Miorița*, „romanul național” politic, despre inteligența artificială etc.

Ceea ce observăm și cu alte ocazii rămâne valabil și în cazul acestor texte. În primul rând, Adrian Cioroianu este, așa cum ar trebui să fie orice istoric, pasionat de adevăr. Indiferent care sunt simpatiile sale personale, indiferent de coloratura sa ideologică, de fiecare dată încearcă

să găsească măsura justă cu care să prezinte și să judece, eventual, momente istorice sau personalități controversate, care de obicei împart lumea în tabere. Cerința de a judeca istoria conform exigențelor lui Tacit, „sine ira et studio”, mi se pare esențială în acest demers. Astfel, de fiecare dată când e cazul, Adrian Cioroianu demontează o serie de prejudecăți despre, de exemplu, Nicolae Ceaușescu, încercând să verifice și să contrazică „folclorul” foarte bogat care îi înconjoară personalitatea. Deși se observă simpatia sa pentru anumite figuri regale, destul de criticate mai ales de anti-monarhiștii radicali, Adrian Cioroianu încearcă să verifice adevărul unor afirmații despre Carol I, să intuiască natura lui Ferdinand „cel Loial” sau a lui Mihai I, un destin tragic, cum au avut de multe ori ultimii reprezentanți ai sistemului monarhic de pretutindeni.

În al doilea rând, Adrian Cioroianu este tentat mereu să aducă informații noi, unele relevante în diverse contexte, altele mai curând anecdotice, dar care își relevă semnificația în portretul generic al unei personalități sau al unei epoci. Ca și în emisiunea *5 minute de istorie*, el reușește să scoată la iveală amănunte mai puțin cunoscute unui public mai larg sau chiar inedite și să le contextualizeze admirabil. De exemplu, în cazul intervenției lui Ceaușescu din august 1968 împotriva intervenției trupelor Pactului de la Varșovia în Cehoslovacia, Adrian Cioroianu respinge atât punctul de vedere destul de răspândit în narațiunea anti-comunistă potrivit căreia ar fi fost un moment regizat – nu, a fost unul real și autentic, ne spune istoricul –, dar corectează și percepția național-comunistă potrivit căreia Ceaușescu ar fi refuzat să trimită trupe de ocupație în Cehoslovacia, adevărul fiind că nu a știut, nici măcar nu i s-a cerut acest lucru, pentru că Moscova era destul de mefientă în privința loialității conducătorului român. Și ceva ce este destul de acceptat în general: intervenția lui Ceaușescu trăda și teama de a nu urma la rând, de a vorbi preventiv împotriva „amestecului străin în treburile interne ale unui stat suveran și independent” (una dintre frazele sale preferate).

În al treilea rând, atunci când este vorba despre experiențe contemporane trăite de autor, referințele autobiografice nu întârzie să apară. Ele dau savoare și autenticitate evenimentului istoric general, personalizându-l și apropiindu-l de experiența umană, de la „firul ierbii”, nu doar de la înălțimea aerată a politicii. Așa este textul despre Cernobil și rolul jucat de acesta în grăbirea prăbușirii URSS-ului, în momentul respectiv Adrian Cioroianu efectuând stagiul militar.

Elena
ȘTEFOI

Trebuie să mă bucur

Trece trenul celor învingători
peste fiecare dintre umerii mei:
nu-i decât ziua de azi
și trebuie să mă bucur de ea.
Câteva cobre
se prosternează una la alta
pe micul ecran stăpâne pe șine.
Când va curge sânge
n-o să mai știe nimeni
al cui a fost și ce ne-a rămas
de la cine.
Dar poate că veselia
din vagoanele pline
cu metale rare din oase zdrobite
în viață mă ține.
Hai că e bine. E bine? ■

Marcel Iancu – Compoziție

În fine, stilul dezinvolt, mai relaxat decât de obicei, pentru că este vorba despre articole cu adresare unui public cultivat, dar mai larg decât cel al specialiștilor, ajută punctarea unor aspecte care țin de judecata istorică propriu-zisă. Și asta cu atât mai mult în ceea ce privește textele din ultima secțiune, mai esențiale și care depășesc cadrul istoric, deși ele sunt puternic ancorate în istorie.

Deși textele din acest volum au fost publicate cu cel puțin câțiva ani în urmă, multe dintre acestea apărând înainte de invazia rusă în Ucraina și începerea unui război cu potențial exploziv pentru întreaga Europă, dacă nu chiar pentru întreg mapamondul, rezonanța unora dintre ele este extraordinară în contextul de azi. Așa este rememorarea unor aspecte care privesc epoca ceaușistă și a decăderii sale cauzate, într-o anumită măsură, și de cele două crize ale petrolului, textele despre Iran și Rusia, dar și cel despre inteligența artificială. Într-o lume din ce în ce mai complexă, dar și mai ieșită din țâțâni, avem nevoie de luciditate, de analize raționale și de a extrage din exemplele istoriei tot ce putem folosi nu doar pentru a nu repeta erorile trecutului, ci și pentru a nu crea unele noi și, poate, imposibil de rectificat, cel puțin pentru o perioadă extrem de lungă. ■